

Nr 183

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74); given Stockholms slott den 4 november 1960.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Rune B. Johansson

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås sådan jämkning av civilförsvarslagens regler om skyldighet för civilförsvarspliktiga att deltaga i utbildning och övning att obligatorisk utbildning kan anordnas även för icke inskrivna civilförsvarspliktiga. Utbildningens omfattning skall bestämmas av Konungen och utbildningen skall äga rum inom ramen för den tid om 60 timmar per treårsperiod, som envar civilförsvarspliktig är skyldig att deltaga i övning.

Lagändringen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1961.

Förslag

till

L a g**om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. civilförsvarlagen den 22 april 1960 (nr 74)**

Härigenom förordnas, att 12 § 2 mom. civilförsvarlagen den 22 april 1960 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

12 §.

2 mom. Under annan — — — och övning.

Civilförsvarspliktig, som — — — sextio dagar.

Envar civilförsvarspliktig är skyldig att under varje följd av tre kalenderår deltaga högst sextio timmar i övning, som anordnas av civilförsvarsmyndighet.

Envar civilförsvarspliktig är skyldig att under varje följd av tre kalenderår deltaga högst sextio timmar i övning, som anordnas av civilförsvarsmyndighet. *Enligt Konungens bestämmande må del av nämnda tid användas uteslutande till utbildning.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1961.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i statsrådet å Stockholms slott den 21 oktober 1960.

Närvarande:

Statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om *ändring i civilförsvarslagen* samt anför därvid följande.

En av de principer för omorganisationen av civilförsvaret, som antagits i enlighet med propositionen nr 114/1959, innebär att i fred huvudsakligen endast sådan personal skall inskrivas i civilförsvaret som måste erhålla särskild utbildning för att kunna fullgöra sina uppgifter under beredskap och krig. I civilförsvarslagen har i överensstämmelse härmed skyldigheten för civilförsvarspliktiga att undergå utbildning i fred reglerats från den förutsättningen att utbildning ifrågakommer endast för inskriven personal. Civilförsvarsstyrelsen har emellertid hemställt att möjlighet öppnas att i begränsad utsträckning låta utbilda även icke inskrivna civilförsvarspliktiga. Härför fordras en jämkning i 12 § civilförsvarslagen. Jag anhåller nu att få till behandling upptaga denna fråga.

Gällande bestämmelser m. m.

I 11 § civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74) ålägges i riket boende svensk medborgare civilförsvarsplikt från och med det kalenderår, under vilket han fyller 16 år, till och med det kalenderår, då han fyller 65 år. Civilförsvarsplikten innebär skyldighet att fullgöra sådan tjänstgöring i civilförsvaret, som kroppskrafter och hälsotillstånd medger.

Personal, som är avsedd att under civilförsvarsberedskap tjänstgöra i det allmänna civilförsvaret eller i verkskyddet, kan enligt 17 § civilförsvarslagen på förhand uttagas därtill genom inskrivning i den ordning Konungen bestämmer.

Den omfattning, vari de civilförsvarspliktiga må tagas i anspråk med civilförsvarsplikt, regleras i 12 § civilförsvarslagen. Under civilförsvarsberedskap skall sålunda civilförsvarsplikt fullgöras i den omfattning som

är nödig med hänsyn till fientlig verksamhet eller fara därför samt till behovet av utbildning och övning i civilförvarstjänst. Någon skillnad göres härvid ej mellan inskrivna och icke inskrivna civilförvarspliktiga. Under tid, då civilförvarsberedskap icke råder, är civilförvarspliktig ej skyldig tjänstgöra annat än för utbildning och övning. Vid den närmare regleringen av fredstjänstgöringsskyldigheten skiljes dels mellan utbildning och övning, dels mellan inskrivna och icke inskrivna civilförvarspliktiga. För utbildning må sålunda endast inskrivna civilförvarspliktiga tagas i anspråk, medan skyldighet att delta i övning gäller alla civilförvarspliktiga, oavsett om de är inskrivna eller ej. Längsta utbildningstiden uppgår till 30 dagar för civilförvarspliktiga i allmänhet och till 60 dagar för högre befäl och specialister, räknat för hela den tid civilförvarsplikt föreligger. För skyldighet att delta i övning gäller för alla civilförvarspliktiga en längsta tid av 60 timmar under varje följd av tre kalenderår.

Speciella regler, enligt vilka längre utbildningstider än de nyss angivna kan ifrågakomma, gäller för värnpliktiga, som överförts från krigsmakten till civilförsvaret.

Närmare bestämmelser om den utsträckning inom ramen för de i lagen angivna tiderna, vari olika grupper av civilförvarspliktiga må tagas i anspråk vid olika tider, meddelas av Konungen.

I förhållande till motsvarande regler i 1944 års civilförvarslag, innebär de nya bestämmelserna bland annat den ändringen, att utbildningstiden beräknas för hela den tid civilförvarsplikt föreligger och ej per kalenderår samt att utbildningstid och övningstid regleras var för sig. Dessa ändringar har ansetts motiverade av intresset att få en fast grund för en omorganisation av utbildningsverksamheten i syfte att göra denna effektivare än tidigare.

I det avsnitt av propositionen nr 114/1959, som behandlade civilförvarsutbildningen, uttalades, att frågan vilka civilförvarspliktiga som skulle utbildas i fred i första hand vore en fråga om vilka som skulle i fred inskrivas i civilförsvaret, och det underströks att den grundläggande tankegången i den nya civilförvarsorganisationen vore att i huvudsak endast sådan personal skulle inskrivas, vars uppgifter fordrade särskild utbildning. Det föreslogs emellertid i samma avsnitt att den sedan en längre tid tillbaka bedrivna sjukvårdsutbildningen av 18-åriga kvinnor även framdeles skulle anordnas i civilförsvarets regi och äga rum oavsett om vederbörande inskrivits i civilförsvaret eller ej. Härigenom skulle nämligen skapas en reserv av personal med elementära kunskaper i att omhändertaga skadade, vilken personal efter kompletterande undervisning kunde inlemmas i civilförsvaret i krig. Även utbildningens stora värde som förutsättning för ett effektivt självskydd bland allmänheten underströks. Vad sålunda anförts i propositionen föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Propositionen nr 5/1960 med förslag till civilförvarslag upptog regler

om utbildnings- och övningskyldighet enligt vad förut angivits. Frågan om utbildning av icke inskriven personal berördes icke i propositionen i vidare mån än att däri refererades det förslag till regler om utbildningsskyldighet, som 1953 års civilförvarsutredning framlagt i samråd med 1953 års utredning om civilförvarsutbildning och som innebar att sådan skyldighet endast skulle åvila inskriven personal. De i propositionen föreslagna bestämmelserna godkändes av riksdagen.

Civilförvarsstyrelsens framställning

I en den 18 oktober 1960 dagtecknad framställning framhåller civilförvarsstyrelsen att de i civilförvarslagen upptagna reglerna om skyldighet att underkasta sig fredstjänstgöring för utbildning icke medger anordnande av sjukvårdsutbildning för 18-åriga kvinnor, som icke inskrivits i civilförsvaret. Sådan utbildning anser styrelsen böra äga rum i huvudsak i samma omfattning som tidigare och styrelsen erinrar om vad som på denna punkt uttalats i den av riksdagen härutinnan godkända propositionen nr 114/1959. Vid en lagändring i syfte att möjliggöra utbildning av icke inskrivna 18-åriga kvinnor bör enligt styrelsen beaktas att behov kan uppkomma av utbildning av även andra kategorier icke inskrivna civilförvarspliktiga. Laglig möjlighet att i sådana fall anordna utbildning bör då föreligga. Huruvida möjligheten skall utnyttjas och omfattningen av utbildningen får härvid bestämmas av Konungen med stöd av 12 § 4 mom. civilförvarslagen. Styrelsen föreslår att 12 § civilförvarslagen kompletteras med ett stadgande av innehåll att annan personal än den som är inskriven må för utbildning under fred kunna tagas i anspråk under begränsad tid inom ramen för den övningsstid, som enligt lagen gäller för alla civilförvarspliktiga.

Departementschefen

I den principproposition nr 114/1959, vari huvudlinjerna för den nya civilförvarsorganisationen drogs upp, framhölls att inskrivning i civilförsvaret i fred i huvudsak skulle ske endast av sådana civilförvarspliktiga, som måste undergå utbildning för sina uppgifter under beredskap och krig. Från bland annat denna utgångspunkt kunde en personalram för fredsorganisationen bestämmas. Frågan i vilken omfattning utbildning skulle meddelas civilförvarspliktiga behandlades företrädesvis med avseende på behovet av utbildning av vissa personalkategorier utan särskild hänsyn till huruvida de i sin helhet skulle bestå av civilförvarspliktiga, som skulle inskrivas. För vissa personalgrupper, beträffande vilkas utbildningsbehov delade meningar förekommit under remissbehandlingen av utbildningsut-

redningens förslag, förordades att någon utbildning ej skulle ske. Beträffande en speciell kategori civilförsvarspliktiga, nämligen 18-åriga kvinnor, föreslogs emellertid viss kortare utbildning i sjukvård vare sig de inskrevits i civilförsvaret eller ej, dock under förutsättning att de hade viss anknytning till ort, där skyldighet att anordna enskilda skyddsrum förelåg. Denna ståndpunkt anser jag mig böra vidhålla på de skäl, som då var bestämmande, och jag vill förordna en sådan jämkning av civilförsvarslagens regler om utbildningsskyldighet att utbildning kan ske även av icke inskrivna civilförsvarspliktiga. F. n. synes denna jämkning motiverad endast med hänsyn till behovet av utbildning av 18-åriga kvinnor. Under uppbyggandet av den nya civilförsvarsorganisationen kan det emellertid såsom civilförsvarsstyrelsen påpekat yppa sig behov av kortare utbildning även av andra kategorier civilförsvarspliktiga, vilkas inskrivning i fredsorganisationen icke anses erforderlig. Den militärtekniska utvecklingen och därav föranledda omläggningar av civilförsvarsverksamheten kan också komma att nödvändiggöra viss kortare utbildning i anslutning till övningar, i vilka såväl inskrivna som icke inskrivna civilförsvarspliktiga deltar. Vidare kan i ett skärpt läge utbildning av vissa grupper icke inskrivna civilförsvarspliktiga bedömas erforderlig. Den jämkning, som nu bör företagas i lagen för att skapa en laglig grund för utbildning av icke inskrivna 18-åriga kvinnor, bör sålunda enligt min mening icke taga sikte endast på denna kategori utan erhålla en sådan utformning att lagen generellt medger utbildning av icke inskrivna personal. Vilka kategorier som skall utbildas torde få bestämmas i administrativ ordning med stöd av 12 § 4 mom. civilförsvarslagen.

Den nu förordade utvidgade utbildningsskyldigheten synes icke behöva föranleda en vidgad skyldighet för de civilförsvarspliktiga att ställa sig till förfogande för civilförsvarsändamål. Den utbildning, varom fråga är, synes nämligen utan olägenhet kunna rymmas inom ramen för den tid, som envar civilförsvarspliktig är skyldig att ställa sig till förfogande för övning, nämligen 60 timmar per treårsperiod. För de 18-åriga kvinnornas del beräknas sjukvårdsutbildningen komma att omfatta endast 12 timmar och för de kategorier, som enligt det förut sagda möjligen framdeles kan behöva utbildas utan inskrivning i civilförsvaret, torde det ej heller kunna bli fråga om några längre utbildningstider. Det nu berörda utbildningsbehovet torde sålunda kunna tillgodoses genom att en del av den för alla civilförsvarspliktiga gällande övningstiden får anslås till utbildning. Sådan utbildning, som lägges inom ramen för övningstiden, bör kunna ifrågakomma också för inskrivna civilförsvarspliktiga, som redan utbildats enligt bestämmelserna i 12 § 2 mom., exempelvis såsom jag förut angivit i form av genomgång av nyheter inom civilförsvarsverksamheten.

Lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 1961.

I enlighet med det anförda har inom inrikesdepartementet utarbetats förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. civilförsvarslagen.

Departementschefens hemställan

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande, inom inrikesdepartementet upprättade förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. *civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74)*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Arne Fagergren

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 1 november 1960.

Närvarande:

justitierådet REGNER,
regeringsrådet JARNERUP,
justitieråden AF TROLLE,
BOMGREN.

Enligt lagrådet den 31 oktober 1960 tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 21 oktober 1960, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. civilförsvarslagen den 22 april 1960.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av lagbyråchefen E. Hellner.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
T. Johansson

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i stats-
rådet å Stockholms slott den 4 november 1960.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LANGE,
LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJER-
STAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler
chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, lagrådets den 1
november 1960 avgivna utlåtande över det den 21 oktober 1960 till lag-
rådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 12 § 2 mom. civil-
försvarslagen den 22 april 1960 (nr 74)* samt hemställer att förslaget, som
av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen
genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter bi-
trädde hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten,
att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse
bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Börje Alpsten